

Le Pays entre les fleuves

Tant que l'homme fonde sa nourriture sur la chasse et la pêche, il est condamné à une vie nomade et ne peut assurer les conditions d'un progrès culturel. L'invention de l'agriculture et de l'élevage dans le triangle Syrie-Cilicie-Irak vers 6000 ans avant J.-C. va permettre l'éclosion en Mésopotamie des premières civilisations historiques.

En réalité, les 3.000 ans d'histoire de la Mésopotamie, « le Pays entre les fleuves », ne sont qu'une suite d'invasions et de combats pour la possession de « la terre et l'eau ». La petite carte en bas de l'image nous aidera à en suivre les principaux développements. L'Euphrate (E) et le Tigre (T), dont les eaux s'écoulent dans le golfe Persique (P), dessinent un 8 entre le désert de Syrie, le couloir syro-palestinien et la Méditerranée (M) à gauche et l'immense plateau de l'Iran à droite.

Les Sumériens, venus de l'Iran, s'installent en Basse Mésopotamie vers l'an 3600 avant J.-C. et y bâtissent des villes que les archéologues ont remises au jour : Ur (U₁), Uruk (U₂). Six siècles plus tard, des tribus sémites, venues d'Arabie, fondent Akkad, en Moyenne Mésopotamie, dont Sargon l'Ancien fait la capitale d'un puissant empire. Un sursaut sumérien met alors sur le trône de Lagash (L) le roi Gudéa, dont le règne marque l'apogée de l'art sumérien.

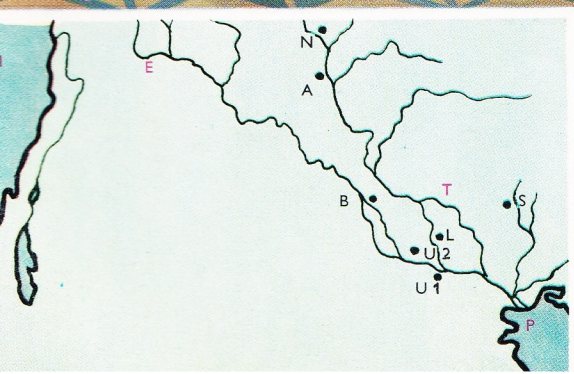
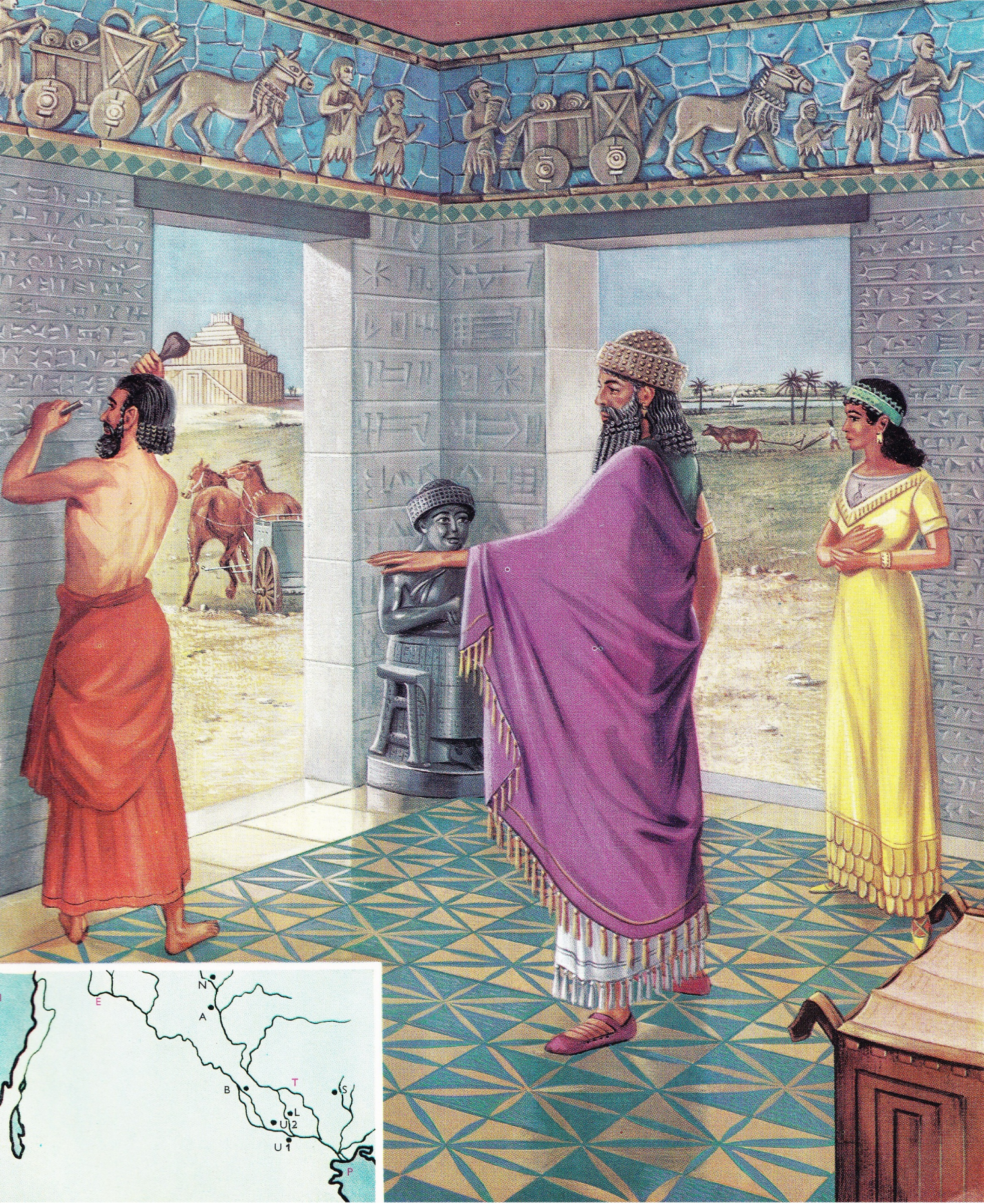
Les Sumériens furent peut-être les premiers à faire un récit écrit de leur activité. Leur écriture était gravée sur la pierre ou imprimée dans l'argile molle des tablettes. Les signes sont en forme de coin, d'où le nom d'écriture cunéiforme. Les vestiges archéologiques et cette écriture nous apprennent la manière dont vivaient ces peuplades. Ainsi nous savons que leurs temples en

forme de pyramides, appelés ziggourats, n'étaient pas seulement destinés au culte, mais étaient aussi des foyers d'art et d'artisanat. Une mosaïque d'Ur nous montre que les Sumériens étaient capables de tisser des vêtements, de construire des chariots à roues et d'élever des buffles et des ânes. Nous savons aussi qu'ils comptaient les années de règne des rois et qu'ils dressaient les listes des dynasties royales dans chaque cité.

De nouvelles vagues sémites déferlent vers l'an 2000 avant J.-C. sur la Mésopotamie. Les Amorites, apparentés aux Juifs et aux Arabes, fondent Babylone (B), illustrée par Hammourabi, le Législateur, l'un des plus grands rois de l'Antiquité. C'est un homme dont les lois étaient justes, mais dures, et pour qui le châtement devait égaler l'offense : œil pour œil, dent pour dent. Une autre tribu sémite s'établit à Ashur (A), sur le Tigre moyen, vers la même époque.

Babylone fut prise et saccagée par les Hittites vers 1530 et perdit beaucoup de sa grandeur. A partir de 1400, les habitants d'Ashur, les Assyriens, prirent leur essor, et les villes d'Ashur puis de Ninive (N) établirent leur domination sur la Mésopotamie, en attendant qu'Assurbanipal (R. 668-626) ne conduise ses armées victorieuses jusqu'en Égypte et ne pille Thèbes. La bibliothèque de ce roi, retrouvée à Ninive, ne contenait pas moins de 20.000 tablettes, qui renferment l'encyclopédie des connaissances mésopotamiennes au cours du 1er millénaire avant J.-C. Babylone connut un dernier éclat de splendeur sous Nabuchodonosor II (R. 604-562), mais à ce moment d'autres civilisations commençaient à éclipser celle de la Mésopotamie. Cyrus, roi des Perses, s'empara de Babylone en 539 avant J.-C.

Un roi de Babylone observe un sculpteur gravant une inscription cunéiforme. La frise est un vestige de l'époque sumérienne; la statue de Gudéa date d'environ 2.000 ans av. J.-C. Carte indiquant les anciennes villes de la Mésopotamie. (S = Suse.)

HET TWEESTROMENLAND

Wellicht waren de eerste mensen die geschreven stukken opstelden de Sumeriërs, die zich omstreeks 3600 vóór Christus in het zuidelijk gedeelte van Mesopotamië, het "Tweestromenland", vestigden.

Men neemt aan dat deze Sumeriërs uit zuidoostelijke richting het land waren binnengetrokken. Om te schrijven gebruikten ze eerst eenvoudige tekeningen lijkend, op speldeprikafbeeldingen, waarbij elke tekening een verschillende gedachte voorstelde. In de loop van vele eeuwen wijzigden andere Mesopotamiërs geleidelijk dit systeem. Zo beeldde elke tekening toen een klank of een lettergreep in hun eigen talen uit. Soms werden deze schrifturen in steen gegrift, maar nog vaker drukte men ze in zachte klei, met behulp van een wigvormig werktuig. De kleitabletten werden daarna gebakken, met het oog op hun duurzaamheid. Men spreekt bij zulke tabletten van spijkerschrift.

Van de Sumeriërs en de andere vroege bewoners van Mesopotamië bleven niet slechts geschreven stukken over, maar ook hele steden, die in de loop van vele jaren diep in zand en stof verzonken, maar in onze tijd door oudheidkundigen werden blootgelegd. Geschriften en overblijfselen geven ons een levendig beeld van de levenswijze van deze mensen. Wij weten dat hun reusachtige tempels, die ze "ziggurats" noemden en er als trappiramiden uitzagen, niet alleen offerplaats en aanbiddingscentrum waren, maar ook het middelpunt van kunsten en ambachten en soms ook wel hospitalen waren. Wij weten door sommige van hun mooie mozaïekbeelden, dat ze stoffen konden weven, ezels inspannen, karren met wielen bouwen en dat ze kudden hielden. Wij weten verder, dat ze de jaartallen van de regering van hun koningen teboek stelden en dat zij ook de afloop van de veldslagen noteerden.

Inderdaad moesten gedurende de drieduizend jaar van de Mesopotamische bloeitijd vele veldslagen en talrijke invasies worden vermeld. Op de kleine landkaart hiernaast kunnen we enkele van deze gebeurtenissen volgen. De streep water, langs de westzijde van de kaart met M aangeduid, is het oostelijk gedeelte van de Middellandse Zee. Het andere blauwge-

kleurde gedeelte in het zuidoosten is de noordpunt van de Perzische Golf (P). De Eufrat is met E aangewezen, de Tigris met T.

De overblijvende letters op de landkaart geven de plaats aan van belangrijke steden uit de vroege tijden. Op verschillende tijdstippen dienden Ur (U1) en Uruk of Erech (U2) als Sumerische hoofdstad. Ur, dat eenmaal de woonplaats van Abraham was, wordt in het bijbelboek Genesis genoemd. Daarin staat geschreven over "Ur der Chaldeeën". In Erech kwam een gedeelte van het oudst bekende beeldschrift tot stand.

Ongeveer zes eeuwen nadat de Sumeriërs Mesopotamië hadden bezet, vielen Accadische volksstammen uit Arabië het land binnen. De Accadische koning, Sargon de eerste, stichtte een machtige dynastie. De Accadiërs vestigden zich een heel eind ten noorden van de Sumeriërs, maar in de loop van de tijd regeerden ze over verschillende Sumerische steden, waaronder Lagash (L). Na nog een andere inval, die van de Amorieten, een met de Arabieren en de Joden verwant semitisch volk, regeerde één van de belangrijkste koningen uit de oude tijden over een groot gedeelte van Mesopotamië. Zijn naam was Hammurabi, de wetgever. Zijn wetten waren rechtvaardig maar hard, want hij geloofde in het principe van "oog om oog, tand voor tand". Babylon (B) maakte hij tot zijn hoofdstad.

Hethietische invallers uit Klein-Azië overrompelden en plunderden Babylon omstreeks 1530 vóór Christus. De stad verloor in de eeuwen daarna veel van haar betekenis. Te rekenen vanaf 1400 vóór Christus werden de Assyriërs, afkomstig uit Ashur (A), steeds machtiger, zodat de steden Ashur en Nineveh (N) meer en meer op de voorgrond traden. Onder koning Nebucadnezar de tweede (604-562 vóór Christus) kende Babylon zijn laatste bloeiperiode. Omstreeks dat tijdstip echter begonnen andere beschavingen die van Mesopotamië reeds te overschaduwen.

Een Babylonische koning kijkt toe, hoe een beeldhouwer een tekst in spijkerschrift aanbrengt. De fries (= versierde horizontale band over een gebouw, een zuil enz.) is een overblijfsel uit Sumerische tijden. Het beeld in de hoek is van ongeveer 2000 vóór Christus. De landkaart toont de ligging van de oude steden.

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.